

Hälsning

FRÅN FÖRSAMLINGSFAKULTETEN • 3 / 2023

FFG 30 år

Välkommen med på Hälsnings firande av Församlingsfakultetens 30 år i Herrens tjänst (1993–2023). Ett extra tjockt nummer ger glimtar från FFG igår, aktualisering av FFG idag, och visioner för FFG imorgon, plus allt annat som hör hemma i ett vanligt nummer av Hälsning. Missa inte höstens arrangemang och erbjudanden som presenteras. Följ med FFG in i framtiden genom dina gåvor och böner om att Herren ska gå före "med segerns banér" (Sv. ps. 59:2). Vi hoppas att läsningen av detta nummer inspirerar till att vara med och bygga upp FFG när så mycket annat i vår värld bryts ner. Tack på förhand – och god läsning!

Stöd FFG

Plusgiro: 640 60-7

Bankgiro: 622-5387

Swish: 123 100 84 57 (Märk "FFG gåva"; Peter Isaac Béens utb.stiftelse står som mottagare)

För gåvor från utlandet:

IBAN: SE38 6000 0000 0007 3613 7998;

BIC: HANDSESS

Vi påminner också om möjligheten att under hösten ta upp kollekt till 30-årsfirande FFG. Tack för ditt stöd!

Hälsning ges ut av

Församlingsfakulteten

Ekmansgatan 3

411 32 Göteborg

Tel: 031-778 35 40

E-post: info@ffg.se

Hemsida: www.ffg.se

Ansvarig utgivare:

Torbjörn Johansson

Redaktion:

Daniel Johansson (tf red.)

Marie Persson (red.sekr.)

Henrik Andersson

Jonatan Ådahl

Följ oss på sociala medier:

Jubelår

Av Jonatan Ådahl, adjunkt i Gamla testamentet.

Ni ska helga det femtionde året och utropa frihet i landet för alla dess invånare. Det ska vara ett jubelår för er (3 Mos 25:10).

Det är roligt att få fira högtider, minnesvärda händelser och jubileer. Det är viktigt att uppmärksamma och fira. Vårt ord *jubileum* kommer från just detta kapitel i Tredje Mosebok. Men egentligen har det språkligt sett inte med jubel och att jubla att göra utan handlar istället om basunen, det horn från baggen (*jobel*) som man skulle blåsa i. *Jobel* syftar på baggen och kan även stå ensamt som förkortning för hela saken. De skulle låta basunen ljuda kraftigt och basunera in jubelåret.

Vad var då jubelåret? Israeliterna hade letts till det heliga landet och fått det att sköta åt HERREN med betoning att det var HERRENS land. *När ni säljer jord ska ni inte sälja den för all framtid, för landet är mitt. Ni är främlingar och gäster hos mig (3 Mos 25:23).* Vart sjunde år skulle hela landet ha sabbatsvila. Det var ett sabbatsår. Under sabbatsvilan för landet levde folket av avkastningen från föregående år. De fattiga och djuren fick leva av vad marken gav av sig själv. De fick skörda fritt från olivträd, vingårdar och åkrar. Efter att det gått sju sabbatsår (årssabbater) så kom sedan det femtionde året, jubelåret. Detta femtionde år var som ett ännu mera omfattande sabbatsår. Utöver det som gällde för sabbatsåret var det särskilt tre saker att ta fasta på.

Det första var att man skulle utropa frihet för invånarna i landet. Det betydde att den, som av en eller annan anledning varit tvungen att sälja sig som slav eller gå i borgen för någon som inte kunde betala sin skuld, under jubelåret blev fri från sitt skuldslaveri. Om slaven inte blivit friköpt tidigare så skulle han frigges under jubelåret (3 Mos 25:54). Fri att börja om.

Det andra var återställandet av egendom. Med utgångspunkten att egendomen i Israel tillhörde HERREN så kunde jordegendom säljas för att sedan återgå till den ursprungliga israelitiska ägaren i samband med jubelåret – ett tidsbegränsat

köp. Priset reglerades av hur många år det var till jubelåret. På detta sätt kunde de olika områdena hållas inom de klaner och familjer som de tilldelats till när israeliterna intog landet. I och med jubelåret gick marken tillbaka till "sin familj".

Det tredje var en förenklad livsstil i överlåtelse. Precis som under sabbatsåret så fick folket under jubelåret leva av vad de tidigare bärgat in av skörd och avkastning. HERREN hade lovat att befalla sin välsignelse under det sjätte året (året före) så att den insamlade maten skulle räcka under åren av vila. De behövde föda under sabbatsåret som föregick jubelåret. Därefter mat under jubelåret och till sist behövdes både föda för första året efter jubelåret, samt utsäde att beså marken med innan den på nytt gav skörd. HERREN lovade att folket skulle ha nog att äta ända till dess att ny gröda var bärgad (3 Mos 25:20–22). Det var ett löfte och en realisering av dagligt bröd. HERREN förser sitt folk med allt vad det behöver för att leva, både i jordiskt och andligt avseende.

Jubelåret påminde israeliterna om att allt ska ställas till rätta. Både jord, egendom och människor ska återupprättas. När den grekiska översättningen av GT översätter *jobel* så använder den ett ord som betyder frihet. Det är samma ord som Jesus använder när han i Luk 4:18 citerar profeten Jesaja: *Han har sänt mig att förbinda dem som har förkrossade hjärtan, att utropa frihet för de fångna och befrielse för de bundna, att förkunna ett nådens år från HERREN (Jes 61:1–2).* Jesus för oss in i hans välsignade jubelår, ett nådens år, där han friger från skuld och förlåter synder, återupprättar och ger oss både fysiskt och andligt dagligt bröd. Jesus har utropat frihet för oss! Detta är något att jubla över varje dag och särskilt då vi firar jubileum.

**Jesus
har
utropat
frihet
för
oss!**

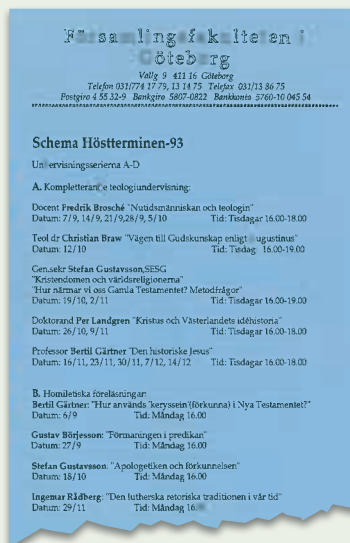
Församlingsfakulteten igår, idag, och i framtiden – fyra perspektiv på ett 30-årsfirande

Fördjupningsdelen i detta nummer av Hälsning börjar med förra FFG-rektorn Rune Imbergs återblick och reflektion kring FFG:s 30-åriga verksamhet. Studierektor Daniel Johansson tar oss ett steg längre tillbaka i sin intervju med Gunnar Juelsson (ordförande i Kyrkliga förbundet 1983–1996), vars vision och arbete för en fri fakultet på 1980-talet lade viktiga pusselbitar för det som 1993 blev Församlingsfakulteten. FFG:s nuvarande rektor, Torbjörn Johansson, reflekterar över det ordpar som återfunnits i FFG:s logotyp ända från början – nåd och sanning – och visar hur oumbärligt detta bibelspråk är också för FFG:s framtid. I den fjärde artikeln söker Hälsnings redaktör, Jakob Appell, efter Guds handlande under gångna 30 år för att finna vägledning inför kommande år. Om det blir 30 nya år vet dock bara Gud.

FFG – 3 decennier med tacksägelseämnen och utmaningar

Lördagen den 14 augusti 1993 är på sätt och vis Församlingsfakultetens ”födelsedag”. Dagen inleddes med en högtidsgudstjänst i domkyrkan, där domprost em. Per-Olof Sjögren talade över de ord som följt Prästgymnasiet i Göteborg ända från dess tillkomst 1924: *Skörden är stor, arbetarna är få. Be därför skördens Herre, att han sänder arbetare till sin skörd.* (Matt 9:37–38).¹

I samband med denna gudstjänst förrättade kyrkoherde Gunnar Juelsson, ordförande i Kyrkliga Förbundet, invigningen av gymnasiets nya lokaler i det gamla biskopshuset.² I anslutning till invigningen bytte gymnasiet namn till *L. M. Engströms gymnasium*. Lokalerna var rymligt tilltagna, vid denna tid hade gymnasiet 110 elever, men de var avsedda för ännu en verk-

Programmet för de första föreläsningarna på FFG.

samhet: Invigningen av dessa nya lokaler innebar även den officiella upptakten för Församlingsfakulteten i Göteborg, en avknoppning till gymnasiet. Själva kursverksamheten på FFG började dock några veckor senare, 6 september, med en föreläsning av biskop em. Bertil E. Gärtner.

Förhistorien

Om den 14 aug. 1993 är Fakultetens ”födelsedag”, är det viktigt att notera att denna dag har en ganska lång förhistoria. Bland annat hade Prästgymnasiet under många år arrangerat diverse kurser i teologi, likaså hade Kyrkliga Förbundet (som alltid haft ett huvudmannaansvar gentemot gymnasiet, likaså för FFG) stått bakom ett antal sommarkurser på Örtagården i Lane-Ryr i Bohuslän etc.³

Vänster: Gamla FFG-porten på Vallgatan. Höger: FFGs lokaler på Södra vägen 61.

I samband med att gymnasiet i början på 1990-talet behövde omstruktureras, vilket även manifesterades i namnbytet, växte insikten fram att det var hög tid att växa. Kursverksamheten behövde expandera till en fristående teologisk utbildning, gymnasiet skulle alltså få en systerorganisation med samma evangelisk-lutherska profil.

Under sin uppstart hade Prästgymnasiet fått stöd från vitt skilda personer, däribland ärkebiskop Nathan Söderblom och Bibeltrogna Vänners ledare, lekmanapredikanten Axel B. Svensson. På liknande sätt fick FFG under sin första tid stöd av ett antal ledare i Sverige och Norden. Biskop em. Bo Giertz var närvarande vid invigningshögtiden och donerade även ett antal exklusiva böcker till Fakulteten. Biskop Gärtner medverkade ofta som föreläsare, biskop em. Bertil Envall och prof. Peter Beyerhaus i Tübingen (som disputerat i Uppsala) var även de engagerade i Fakultetens uppstartsfas, likaså professor Carl Fr. Wislöff, Oslo. Domprosten G. A. Danell understödde FFG fram till sin död och prof. Bengt Hägglund, Lund, medverkade både som föreläsare och manusförfattare.⁴ Kontakterna med liknande institutioner i Norden var också viktiga, inte minst med Fjellhaug i Oslo (särskilt via dess rektor Egil Sjaastad), Dansk Bibel-Institut i Köpenhamn samt Menighedsfakultetet i Århus i Danmark.

Lokaler: 3 hus – och en ekonomisk grund

När man ställs inför en fantastisk målning på ett museum är det lätt att fokusera själva bilden, alltså

motiv – färgsättning – teknik. Men man glömmar lätt bort det som *ramar* in bilden – ramen! – och det som är förutsättningen, alltså *duken* och dess utsträckning, ytan. Hur fantastiskt ett konstverk än är: det är dukens storlek som anger de yttre ramarna för tavlan!

Församlingsfakultetens viktigaste element är naturligtvis den *teologi* som utgör grunden för verksamheten, den *verksamhet* – undervisning, forskning, publiceringsverksamhet – som bedrivs och de *personer* som finns där, personal resp. studenter. Men låt oss som goda lutheraner (det är ofta vi som särskilt lyfter fram skapelseperspektivet!) inte glömma bort de yttre, materiella förutsättningarna innan vi kommer in på huvudsaken, teologi och verksamhet.

Fakulteten inledde alltså sin verksamhet i det *gamla biskopshuset*, där sju biskopar tidigare bott och verkat.⁵ (De två sista av dem, Bo Giertz resp. Bertil E. Gärtner, fick båda uppleva FFG:s verksamhet i sitt gamla hem.) De förutsättningar som var nödvändiga för att Fakulteten skulle kunna bli till var många: Att det fanns en *styrelse* som var beredd att knyta an till visioner som verbaliserats redan vid 1900-talets början;⁶ drivande i Kyrkliga förbundets sammanhang var framför allt dess ordförande Gunnar Juelsson. Att det fanns *personer* som var beredda att arbeta och slita för den goda saken; nyckelpersoner vid FFG:s tillkomst var Bengt Birgersson (då rektor på gymnasiet) och Torbjörn Johansson (då teol. stud. vid Göteborgs universitet, numera teol.

Vänster: FFG:s nuvarande lokaler på Ekmansgatan 3. Höger: Kapellet i den nuvarande byggnaden där många högtidstunder firats genom åren.

dr och FFG:s rektor). Men också att det fanns *ekonomiska förutsättningar* att driva denna verksamhet som nästan alltid kännetecknats av ekonomisk motvind – inga statliga eller kommunala anslag, inga officiella anslag från Svenska kyrkan (bara enstaka församlingskollektorer) o.s.v. Det är genom Guds nåd och ett antal generösa gävogivare, som PIBUS lyckats driva och utveckla verksamheten. Till detta bidrar att prästgymnasiet under 1900-talets gång hade lyckats fondera ganska ansevärda belopp. En nyckelperson i detta sammanhang, särskilt vid FFG:s tillkomst, var prästgymnasiets dåvarande kassaförvaltare, Ingvar Brattgård. Hans gedigna insatser var oumbärliga vid starten.

Vi är många som med glädje och tacksamhet ser tillbaka på den första epoken, 1993–97, då FFG huserade i Biskopshuset. Men både gymnasiet och Fakulteten växte och ”vid fyra års ålder blev stugan oss trång” (parafra på E. G. Geijer). Redan 1997 flyttade Fakulteten till *Johannebergs Landeri*, en träkåk från 1700-talet (ursprungligen ett lyxigt lantställe!), ett stenkast från Korsvägen och Liseberg. Denna flytt är ett av många bönesvar i FFG:s historia.

Vi, personal och studenter, hade gärna stannat kvar ytterligare en tid i Landeriet, men projekteringen för Västlänken gjorde att kontraktstiden började rinna ut. (Huset ägs av Göteborgs kommun.) När PIBUS fick möjlighet att köpa en fastighet inom Lorensberg villastad, patriciervillan *Villa Fischer* (byggd 1916),⁷ blev ett köp den självklara

lösningen på lokalfrågan. Även om man räknar in reparationskostnader, är det på sikt billigare att äga ett sådant hus än att hyra. Numera äger alltså stiftelsen PIBUS flera fastigheter i centrala Göteborg.

Ekonomiskt sett finansieras L. M. Engströms gymnasium uteslutande med skattemedel (elevernas ”skolpeng” från ett antal kommuner i göteborgsregionen), medan FFG drivs helt ideellt, dels genom årligen insamlade medel, dels genom avkastning från gamla fonder. Ekonomiskt sett är det alltså tack vare generositeten från kyrkfolket i stora delar av Sverige som FFG existerar. Många av dessa understödjare levde för 50 eller 100 år sedan!

3 teologiska pelare:

Bibeln, bekännelsen, bibelsynen

Sverige har under århundradena haft många framstående evangelisk-lutherska teologer. Runt förra sekelskiftet, ca 1880–1925, skedde dock en dramatisk förskjutning. Den liberala exegetiken, främst med impulser från tysk liberalteologi, slog igenom med full kraft. Inte minst utnämningen 1923 av Gillis P:son Wetter till professor i Uppsala (nytestamentlig exegetik) ledde till starka reaktioner i Kyrksverige. I förlängningen av dessa teologiska debatter bildades 1923 *Kyrkliga förbundet för evangelisk-luthersk tro* för att värna om genuin bibeltrohet och bibeltrogna präster, ”Guds Ords förkunnare”.⁸ Året därpå, 1924, startade Kyrkliga förbundet sin tidning *Kyrka och Folk* och *Prästgymnasiet i Göteborg*

(med Kyrkliga förbundet som huvudman) inledde sin verksamhet.⁹

I samband med att PIBUS bildades 1997 (och att den gamla prästgymnasieorganisationen från 1924 lades ner) antogs en *ändamålsparagraf* som styr PIBUS verksamhet:

Stiftelsens ändamål är att, på Bibelns och den evangelisk-lutherska bekännelsens (Konkordiebokens) grund, främja rekrytering och utbildning av Guds Ords förkunnare. Detta kan ske genom drivande av ett för alla ungdomar öppet kristet gymnasium och en teologisk institution på akademisk nivå.

Verksamheten som bedrivs för att uppnå ändamålet skall bygga på Bibelns Kristusvittnesbörd och på den bibelsyn som Kristus och apostlarna ger uttryck för, nämligen

- *att Gud på ett särskilt sätt och en gång för alla har talat genom Bibelns profetiska och apostoliska skrifter. Bibeln, den Heliga Skrift, är Guds eget ord, inspirerat av den Helige Ande.*
- *att Bibeln och Kristus hör ihop: Kristi person och verk är Bibelns centrum. Det är Bibelns Kristus, som kyrkan älskar och tillber.*
- *att Bibelns ord är ande och liv. Dess budskap skall förkunnas för att vi genom det skall komma till tro på Jesus Kristus och så få evigt liv.*
- *att Bibeln är sann i allt den uttalar sig om. Bibelns eget sanningsanspråk är inte begränsat till blott vissa av dess utsagor.*
- *att Bibeln på ett klart sätt framställer allt vi behöver veta för vår frälsning. Bibeln ensam skall vara regel och norm för kyrkans lära.*

Vidare skall stiftelsen i sitt arbete bygga på övertygelsen att den evangelisk-lutherska bekännelsen (Konkordieboken) är ett förpliktande uttryck för den rätta förståelsen och tolkningen av Bibeln.¹⁰

Vad gäller det *ideologiska innehållet* i PIBUS verksamhet (alltså både gymnasiet och FFG), är detta reglerat i stiftelsens grundläggningssdokument från 1997. Verksamheten vilar alltså på tre pelare – Bibeln, den evangelisk-lutherska bekännelsen samt stiftelsens ändamålsparagraf.

Innebär inte detta att verksamheten är mycket (onödigt?) snäv? Faktiskt är det tvärtom. Studenter på FFG får tycka och tänka vad de själva vill, däremot är det denna teologiska profil som präglar lärarnas undervisning och förkunnelse / andakter. Tiden har visat att studenter, och övriga besökare,

under årens lopp har kommit till FFG från en rad olika konfessioner och sammanhang. På senare år har man t.ex. kunnat notera att ett antal frikyrkliga göteborgare, som känt sig hemlösa i sina allt mer liberala församlingar, dragits till FFG. Även om de i vissa teologiska frågor, t.ex. dopfrågan, inte delar Fakultetens linje, fyller undervisning och andakter i stort många av deras andliga behov. På detta sätt har Fakultetens tydliga evangeliska profil kommit att fylla en ekumenisk funktion i Västsverige!

3 akademiska utbildningar + en lång rad kurser

När Församlingsfakulteten inledde sin verksamhet var den primära uppgiften *kompletterande* undervisning. Själva upplägget, en rad kortkurser med upp till 10 undervisningstillfällen (max. 20 timmar), fungerade som ett komplement för de studenter som läste religionsvetenskap vid Göteborgs universitet. Dels underlättade undervisningen studenternas studier på GU (inte minst inför examinationerna!), dels fick studenterna med sig delvis andra perspektiv, framför allt beträffande undervisningen i exegetik (bibelvetenskap) och dogmatik (troslära).

Denna kompletteringsundervisning fungerade i regel bra, men var inte utan komplikationer. Fakultetens lärare tvingades ju hela tiden att vara *reaktiva*: Om en kursbok var dålig, var det meningslöst att byta ut den mot en bättre. Det var den sämre som studenterna skulle tentera på! Därför växte ganska snabbt ett önskemål fram om en egen, självständig utbildning.

TU: År 2000 startade FFG en egen teologutbildning, *Teologisk utbildning för Kyrka och Samhälle (TU)*, med stöd av bl.a. Kyrklig Samling och dess Fria konsistorium. Biskop Bertil E. Gärtner hade också personligen uttryckt önskemål om en tvåårig ”tältmakarprästutbildning”. TU startade som en 2-årig utbildning, men förlängdes ganska direkt till 3 år. Nya kurser påbörjades vartannat år, 2000 – 2002 – 2004 o.s.v. Inledningsvis hade TU ofta 10–12 studenter, men med åren sjönk deltagarantalet. Ungefär hälften läste ett år, de övriga alla tre åren. Sammanlagt handlar det om kanske 75 personer som läst hela TU eller delar av denna utbildning, som avslutades 2019.¹¹ – Det visade sig ganska snart att det inte gick att få denna utbildning godkänd av Högskoleverket, därmed kunde studenterna varken erhålla studiemedel (CSN) eller avlägga en svensk högskoleexamen hos

Den första STM-kursen på FFG (2014).

oss. Däremot erhöll studenterna visst studiestöd via PIBUS, och många av dem läste vidare på universitet, oftast med goda resultat. Åtskilliga har sedan utbildat sig till lärare och / eller prästvigts, inom Missionsprovinsen eller i Svenska kyrkan.

Däremot fick TU med tiden ett akademiskt erkännande av *European Evangelical Accrediting Association*, EEAA. År 2009 fick den treåriga kursen status som *comparable to Bachelor of Theology*.¹² På basis av ackrediteringen blev det möjligt för studenterna att söka in till högre teologiska studier på hundratals institutioner i världen, något som vissa har utnyttjat.¹³

STM: I ett tidigt skede fortsatte några av TU-studenterna att läsa utomlands, framför allt på *Concordia Theological Seminary* i Ft Wayne, Indiana, USA. Detta ledde till att båda institutionerna tog initiativ till att inleda ett formellt samarbete. Förberedelseprocessen tog ca 5 år och i januari 2014 arrangerades i Göteborg den första kursen på masternivå. Studenterna har alltid kommit från ett stort antal länder i Europa, numera även från Afrika, och läser 3 intensivkurser per år i Göteborg. I och med att man ska tentera 9 intensivkurser och därtill skriva och försvara en längre uppsats, i regel på ca 100–150 sidor, tar dessa helt engelskspråkiga deltidstudier minst 3 år.¹⁴ Efter avlagd examen promoveras man – i Göteborg! – till *Master of Sacred Theology* (med latinsk förkortning: STM) vid seminariet i Ft. Wayne i USA. Den första promotionen ägde rum 2020, precis före coronapandemins nedstängningar.

Sedan länge har CTS i Fort Wayne den högsta ackrediteringen (10 år) vid *Association of Theological Schools* i USA och Canada. Sällskapet ackrediterar

mer än 270 högre teologiska institutioner i Nordamerika ("graduate schools").¹⁵ Det innebär att den undervisning som ges i Göteborg – av lärare från CTS och FFG – har en av de högsta ackrediteringarna i världen.

Norsk bachelor-examen: Hösten 2019 inledde FFG ett formellt samarbete med *Fjellhaug internasjonale Høgskole* i Oslo, Norge. Det innebär att Fakultetens teologistudenter kan läsa in Fjellhaugs norska kandidatexamen (*bachelor i teologi og misjon*) i Göteborg. I stället för att befinna sig i klassrummen i Oslo kan man följa undervisning via nätet; till detta ger FFG-lärarna dessutom en kompletterande undervisning. Examensuppgifterna skickas till Oslo och rättas av norska examinatorer. – I och med detta upplägg kan FFG-studenter numera avlägga en (norsk) kandidatexamen i Göteborg samtidigt som man åtnjuter svenska studiemedel.

Övrig undervisning: Det som är grundbulten i FFG:s verksamhet är naturligtvis den akademiska undervisningen, inte minst för att utbilda blivande präster. Under årens lopp har en rad ytterligare undervisningsformer existerat. Kursverksamheten på lördagar ("*lekmannakursen*") gavs under mycket lång tid innan den lades ner; som mest kunde den samla 30–40 personer. *Kvällsbibelskolan* har existerat i många år och även den ofta samlat stora skaror, *sommarbibelskola* för ungdomar har funnits i några år, med mera. En stor satsning under åren 2005–2016 var *Bibelskola Göteborg*, som drevs tillsammans med Markusgården i Göteborg. Den samlade ofta 10–15 elever, som mest 20. Åldersspannet på eleverna var stort, från 19 år upp till 70+. Av lite olika skäl gick det inte att driva den på lång sikt.¹⁶ Men åtskilliga yngre präster i Svenska kyrkan, och en och annan diakon, har läst på *Bibelskola Göteborg* eller ett år på TU.

Ett 30-tal skrifter – bland annat

Ännu en viktig aspekt av Fakultetens arbete är den litterära produktionen, som har ökat med tiden.

Tidningen Hälsning: När FFG startade, knöddes (härlig göteborgska!) informationen in i Prästgymnasiets tidning, *Hälsning från Prästgymnasiet*. Efter några år, 1998, övertog FFG tidningen helt. Under många år utkom den med 6 nummer per år, numera 4.

Bokutgivningen i FFG:s skriftserie inleddes med ett par Melanchthon-volymer 1997, sedan kom Torbjörn Johanssons doktorsavhandling 1999. Bok-

produktionen i större skala började med 10-års-skriften *Nåd och sanning*, utgiven 2003. Därefter följde inom kort en Giertz-volym och en bok om Dietrich Bonhoeffer. Hittills har 15 böcker utkommit i *skriftserien*, enstaka av dem i två upplagor. – Sedan 2014 har 15 *småskrifter* producerats; flera av dem har tryckts om och ett par av dem är även översatta till estniska. I samband med reformationsjubiléet inleddes ännu en skriftserie, ”Texter och studier”, med volymen *Den mångfacetterade reformationen* (2019). – Utöver detta har flera av Fakultetens lärare även varit engagerade i extern bokproduktion.

3 rektorer – och en växande personalskara

När Församlingsfakulteten startade sin verksamhet i augusti 1993 fungerade Bengt Birgersson, rektor vid L. M. Engströms gymnasium, som *föreståndare*. Samtidigt anställdes Torbjörn Johansson på en deltidstjänst som studieledare. Sedan anställdes informationssekreterare (den förste var Per Bodemar, numera PIBUS ordförande) och successivt ett antal timlärare. Självt blev jag anställd på FFG höstterminen 1996 som lektor i kyrkohistoria och därtill studierektor (med viss tjänstgöring på gymnasiet). I januari 1998 blev jag arbetsledare på Fakulteten.

Under årens lopp har Fakulteten haft *tre rektorer*: Åren 2001–09 var jag rektor. Johannes Hellberg har haft en rad tjänster på FFG; under åren 2006–09 var han biträdande rektor och 2009–14 rektor. Torbjörn Johansson blev 2014 t.f. rektor och 2015 ordinarie.

En stor del av undervisningen har, nästan från första början, skötts av ett antal timlärare med deltidstjänster. Docent Fredrik Brosché har i ca 25 år, ideellt, undervisat i självavård. Teol. dr Timo Laato, som är bosatt i Finland, har sedan 1999 undervisat i Nya Testamentet. Under vissa perioder undervisade Georg Walser och Tomas Bokedal i framför allt grekiska.¹⁷ Daniel Johansson, en av våra TU-studenter, har efter STM-studier i Ft Wayne och doktorandstudier i Edinburgh, återvänt till Göteborg; han är som studierektor bl.a. ansvarig för den svenska sidan av STM-programmet. Även Jonatan Ådahl är en TU-student som ”återvänt”; efter studier i Åbo, Finland, undervisar han numera i Gamla Testamentet.

Vid sidan av den undervisande personalen har också många andra dragit ett stort lass. Marie Persson har länge ansvarat för FFG:s expedition och arbetar även med tidningen *Hälsning*. Många

personer, både avlönade och ideellt arbetande, har varit engagerade i biblioteket, och Eva Odengård har i många år som PIBUS ekonom skött om ekonomihanteringen.

3 riktningar på det internationella samarbetet

För Församlingsfakulteten har det internationella samarbetet varit viktigt, och det har gått i framför allt tre riktningar.

Redan vid starten av FFG kom inspirationen till stor del från andra *nordiska institutioner*. I ett tidigt skede tog FFG initiativ till det som kommit att kallas *Helsjökonferensen*. Sedan 1999 har fem nordiska institutioner samlats till regelbundna akademiska konferenser på Helsingfors i Horred: Dansk Bibel-Institut, Fjellhaug, Församlingsfakulteten, Menighetsfakulteten i Århus samt STI från Helsingfors (Finska teologiska institutet). – Vartannat år samlas man på Helsingfors, vartannat år är det i stället rektorskonferenser som vandrar runt i Norden.

Det *baltisk-ryska samarbetet* har också varit viktigt. Det gäller framför allt den lutherska kyrkan i Lettland och den ingermanländska kyrkan i Ryssland. I ett tidigt skede fick FFG kontakt med Lutherakademien i Riga och sedan med prästseminariet i Keltto, Ryssland. – Daniel Johansson resp. Timo Laato har under årens lopp haft regelbunden undervisning öster om Östersjön.

Det var också via studentbesök i Lettland som FFG fick kontakt med prof. Robert Kolb i St Louis, Missouri, USA.¹⁸ Detta ledde ganska direkt till att Fakulteten lyckades etablera kontakter med *Mis-*

FFG:s nuvarande rektor Torbjörn Johansson i samtal med Director Dr Barbara Much i samband med accrediteringsbesök från ATS 2020.

Vänster: Robert Kolb, en återkommande gästföreläsare på FFG.

Höger: Rune Imberg gästföreläser i Ft Wayne 2020.

souri-synodens båda teologiska seminarier, i St Louis, Miss., resp. Ft Wayne, Ind. Ett stort antal professor verksamma vid dessa seminarier har föreläst i Göteborg, och kontakterna med Ft Wayne har med tiden utvecklats till vårt gemensamma STM-program.

- 1 Se jubileumsnumret *Hälsning* 4/2013, https://ffg.se/wp-content/uploads/2010/01/halsning4_13.pdf.
- 2 Det vi idag uppfattar som biskopshuset var, rent tekniskt, två separata fastigheter som ligger vägg i vägg. Mot slutet av 1990-talet, i samband med gymnasiets expansion, förvärvades en angränsande fastighet, "Teliahuset".
- 3 Se Bengt Birgersson, "Så började det", i: Rune Imberg & Torbjörn Johansson (red.), *Nåd och sanning. Församlingsfakulteten 10 år*, Församlingsförlaget 2003.
- 4 Häggglunds bok *Arvet från Reformationen* publicerades 2002 i Fakultetens akademiska skriftserie.
- 5 De biskopar som bott i huset var Carl Fredrik af Wingård, Anders Bruhn, Gustaf Daniel Björck, Edvard Herman Rodhe, Carl Elis Daniel Block, Bo Giertz samt Bertil E. Gärtner, 1820–1989. Husets historia beskrivs av under-tecknad i artikeln "Biskopshuset i Göteborg – sju hem", *Kyrka och Folk* nr 50–53/2015, s. 8–13.
- 6 Imberg, "Visionen om en församlingsfakultet, 1904–2003" i: Imberg & Johansson, *Nåd och sanning*, s. 13 ff. – Prästgymnasiets organisation lades ner 1997, samtidigt som *Peter Isaac Béens utbildningsstiftelse* grundades.
- 7 Beträffande denna stadsdel och de ca 20 husen där, se https://sv.wikipedia.org/wiki/Lorensbergs_villastad.
- 8 Per Ewert tar i sin bok *Landet som glömde Gud*, Norma 2022, bl.a. upp kampen under mellankrigstiden om präst-utbildning och universitetstillsättningar i Sverige, s. 57 ff.
- 9 Se Imberg, "Visionen om en församlingsfakultet, 1904–2003", s. 32 (speciellt not 60). Se även min artikel "Problemet med kyrkliga minoriteter. Några kyrkohistoriska reflexioner", i: Imberg, Andersson & Okkels, *Allt vad vi har utträttat, har du utfört åt oss. Festskrift till Missionsbiskop Roland Gustafsson*, Församlingsförlaget 2022, s. 167–168.

3 sammanfattande ord:

Tacksägelseämnen och utmaningar

Vid FFG:s 20-årsjubileum skrev jag en ledartikel i tidningen *Hälsning* med rubriken *Tacksägelseämnen och utmaningar*.¹⁹ Rubrikens 3 ord känns nu, vid 30-årsjubiléet, lika relevanta:

- *tacksägelseämnen* – ett ord som riktar perspektivet *bakåt*
- *utmaningar* – ett ord som riktar blicken *framåt*
- *och* – även det är ett viktigt ord, men ett som vi tenderar att glömma bort. I detta sammanhang är det ett *nu-ord*, som förenar de båda andra perspektiven.

Under dessa 30 år har FFG fått leva i ett ständigt *och* – *tacksägelseämnen och utmaningar*! Det formuleras i Bibeln så här: *Herrens nåd ... är var morgon ny*. (Klag 3:22f). Vi noterar med tacksamhet att det för Församlingsfakultetens del handlar om 3 decennier av nåd och sanning.

RUNE IMBERG

lektor i kyrkohistoria 1996–2020, rektor 2001–09

- 10 Stadgar för Peter Isaac Béens utbildningsstiftelse, § 1; citerat från "Församlingsfakulteten – grundval och uppgift", i: Imberg & Johansson, *Nåd och sanning*, s. 205.
- 11 Utvecklingen av TU framgår av tidningen *Hälsning från FFG*, från år 2000 och framåt. Alla nummer från 1/2007 är sökbara på nätet, <https://ffg.se/resurser/haelsning/>.
- 12 TU bedömdes motsvara en *academic bachelor* av EEAA, medan nästan alla andra utbildningar kategoriserades som *vocational bachelor*. FFG erhöll alltså det högsta akademiska erkännandet. Se *Hälsning* 1/2009, https://ffg.se/wp-content/uploads/2010/01/halsning3_09.pdf.
- 13 Genom åren har vi lärare konstaterat att många av våra studenter som läst vidare har lyckats mycket väl på andra institutioner, inte minst de som fortsatt studera utomlands.
- 14 Två av de tre kurserna per år ges av professorer från Ft Wayne och den tredje av FFG:s egen personal.
- 15 Listan över ackrediterade institutioner avslutas med Yale, <https://www.ats.edu/Member-School-List>.
- 16 Ett problem var att det var svårt att synka bibelskolekursen till intagningarna till TU. Det ledde till att TU oftast startade på jämna år, från 2000 och framåt, och bibelskolan på udda år, från 2005 till 2015.
- 17 Under sin tid som timplärare på FFG passade bedrev de doktorandstudier i Lund, Walser disputerade i grekiska och Bokedal i systematisk teologi.
- 18 Prof. Robert Kolb se *Hälsning* 6/2016, https://ffg.se/wp-content/uploads/2010/01/halsning6_16.pdf. Under årens lopp har han ett tiotal gånger föreläst på FFG eller t.o.m. lett kortkurser.
- 19 https://ffg.se/wp-content/uploads/2010/01/Halsning3_14.pdf, s. 2.

Tankar och visioner – Församlingsfakultetens framväxt

Intervju med Gunnar Juelsson, ordförande i Kyrkliga Förbundet 1983–1996

En persons vision och brinnande engagemang för den är ofta avgörande när något nytt växer fram. Peter Isaac Béens ihärdiga arbete för ett teologiskt seminarium i början av 1900-talet, som lade grunden till Prästgymnasiet, är välkänt och har beskrivits tidigare.¹ Mindre känt är att förverkligandet av Béens seminarium i hög grad kan tillskrivas en annan prästs vision om en fristående kyrklig teologisk utbildning, nämligen Gunnar Juelsson som var ordförande i Kyrkliga förbundet för evangelisk-luthersk tro, 1983–1996.

När jag träffar Gunnar Juelsson för att samtala med honom om Församlingsfakultetens tillkomst är det ett minne han särskilt lyfter fram.

”Det var på en av teologkurserna på Örtagården i slutet av 80-talet där professor Carl Fredrik Wislöff medverkade. Under en paus efter ett föredrag såg jag den gamle professorn och en ung student gå fram och tillbaka utanför församlingshemmet i Lane Ryr, djupt försjunkna i ett samtal. Jag minns att jag då tänkte: Tänk om det kunde finnas en teologisk utbildning med en sådan gemenskap mellan lärare och studenter!”

Det var dock långt ifrån första gången Gunnar Juelsson närt tanken på en annorlunda teologisk utbildning än den som gavs vid universiteten. Redan 1959, när han läste sin första termin vid Lunds universitet, kontaktade han Samuel Adrian, som då var ordförande för Kyrkliga förbundets lokalavdelning i Lunds stift. Det fanns behov av att komplettera utbildningen vid universitetet. Efter uppmaning från Adrian tog han initiativ till teogaftnar i Kyrkliga förbundets regi.

Gunnar Juelsson vill inte på något sätt framhäva sin egen roll för Församlingsfakultetens tillkomst, men det är uppenbart när han berättar och när man läser det han genom åren har skrivit i tidningen *Kyrka och Folk* att han inte bara ihärdigt har jobbat för saken utan att hans visioner om hur en fristående fakultet skulle se ut och fungera i hög grad har förverkligats.

Ett viktigt nummer av *Kyrka och Folk*

1977 hade *Kyrka och Folk* ett temanummer om prästutbildning. Bakgrunden tycks bland annat

varit att det fanns planer på ett ganska snart skiljande av kyrkan från staten. Redaktören Knut Severin inledde ledaren med orden ”Det är verkligen på tiden, att Sverige får en prästutbildning, som är värd namnet, d.v.s. som motsvarar kyrkans behov”.² I samma nummer medverkade Gunnar Juelsson med artikeln ”Behöver vi i Sverige en menighetsfakultet?”. Han hade besökt Menighetsfakultetet i Aarhus, som startats fem år tidigare och beskrev utbildningen, finansiering, understödjare och dess stadgar. Han konstaterade att det är en ”prästutbildning på Ordets och Bekännelsens fasta grund” men hade en liten randanmärkning om att bibelsynen kunde varit tydligare. I slutet av artikeln anknöt han till situationen i Sverige och noterade att den ursprungliga meningen med Prästgymnasiet var att det skulle byggas ut till ett prästseminarium, men att så inte skett. Han noterade vidare att den då 20 år gamla Lutherstiftelsen hade teologisk forskning och utbildning på sitt program och han uttryckte en förhoppning om att den skulle få ekonomiska och personella resurser att bedriva kursverksamhet och köpa in ett hus där teologisk forskning kunde bedrivas och ett bibliotek upprättas. Artikeln avslutades med en kraftfull uppmaning till arbete för

Gunnar Juelsson, i mitten av bakre raden, flankeras av föreläsarna under teologdagarna på Örtagården 1989, bland annat Carl Fredrik Wislöff och Gustaf Adolf Danell (mitten, främre raden).

”en kyrkfolkets egen prästutbildning” och att man inte bara skulle be Herren sända arbetare utan att man också skulle få ”rätt vägledning och fostran för sitt viktiga kall”.

Tre år senare översatte Gunnar en artikel om prästutbildning från Menighedsfakultetets tidskrift. I en kommentar till artikeln uppmanade han på nytt kyrkfolket i Svenska kyrkan att aktivt ”genom bön, offer och arbete få till stånd alternativ och kompletterande undervisning till både den statliga och till den planerade kyrkliga teologiutbildningen” (= pastoralinstitutet).³ Artikeln när en förhoppning om att Kyrkliga förbundet och Lutherstiftelsen ”var för sig men också gemensamt” ska ta sig an uppgiften. Om Kyrkliga förbundet kunde få ökade ekonomiska och personella resurser för sin verksamhet för teologie studeranden i Lund, resonerade Gunnar, kunde man regelbundet kanske ordna teologikurser. Samtidigt noterade han att Lutherstiftelsen hittat en lokal i Göteborg och startat undervisning med Einar Lundberg och Henrik Nelson som lärare.

L. M. Engströms boksamling till Göteborg

1982 flyttade Gunnar från Loshult i Lunds stift och blev kyrkoherde i Brålanda i Dalsland. Han hade hört talas om att L. M. Engströms böcker skulle finnas i Bolstad prästgård. Engström hade önskat att hans bibliotek skulle tillfalla Prästgymnasiet, där han varit ordförande, men då Prästgymnasiet inte hade plats för dem hade de blivit kvar i Bolstad när han dog 1951. Inte så långt efter att Gunnar kommit till Brålanda beslöt han sig för att undersöka hur det var med böckerna. Biblioteket visade sig vara i gott skick och långt mer värdefullt och omfattande, ca 90 hyllmeter, än vad han anat. Efter att ha fått pastoratskyrkorådets och Engströms släktingars tillstånd beslöts att flytta 60 hyllmeter med den mest värdefulla litteraturen till Göteborg. Gunnar sorterade och ordnade upp biblioteket medan den nytillträdde kyrkoherden i Bolstad, Arne Olsson, i samband med sin flytt från Habo körde böckerna till Viktor Rydbergsgatan 22 i Göteborg där både Prästgymnasiet och Vasaskolan huserade. Kyrkliga förbundet hade strax innan dessutom förvärvat Kurt Nyströms bibliotek. Tillsammans kom de båda biblioteken att utgöra grunden för det som idag är FFG:s bibliotek. I en artikel i *Kyrka och Folk* (nr 29–30/1985) kunde Gunnar konstatera att grunden till ett teologiskt seminariebibliotek nu hade lagts.

DBI och Bibelsynen

1987 gjorde Gunnar ett nytt studiebesök i Danmark, denna gång på Dansk Bibelinstitut (DBI) i Köpenhamn. Institutionen och arbetet beskrivs i *Kyrka och Folk* nr 18/1987 i en artikel som på nytt utmynnar i frågan vad man kan göra åt saken i Sverige. Gunnar skissar på ett förslag där Lutherstiftelsen tillsammans med Kyrkliga förbundet skulle starta en till universitetet i Lund kompletterande utbildning med bibliotek, läsplatser och sommarkurser. Noterbart är att Gunnar i artikeln med gillande presenterar DBI:s bibelsynsparagraf. Gunnar skriver: ”Här får det inte vara någon kompromiss: Bibeln är i alla avseenden Guds ofelbara ord och därför pålitlig i allt den uttalar sig om.”⁴ Man kan notera stora likheter med den slutgiltiga formuleringen av bibelsynsparagrafen i PIBUS stadgar.⁵

Lite senare samma år skriver Gunnar på nytt om prästutbildning.⁶ En större gåva har inkommit ”till Kyrkliga Förbundets teolog- och prästutbildning på Bibeln och bekännelsens grund”. Gunnar får konstatera att Kyrkliga förbundet inte har någon utbildning, men han sammanfattar läget. Det finns ett teologiskt seminariebibliotek i Vasaskolans lokaler. Teologafnarn bedriver man i Lund sedan han själv var student och på senare tid även i Uppsala. Kanske skulle Kyrkliga förbundet nu kunna utöka verksamheten och ta initiativ till teologiska kortkurser på någon folkhögskola eller i Vasaskolans och Prästgymnasiets lokaler när de står lediga på sommaren. Sedan avslöjar Gunnar att tanken på att Kyrkliga förbundet skulle bedriva en teologiutbildning inte var helt ny. Han hade hittat ett gammalt protokoll, från Kyrkliga förbundets sammanträde den 6 maj 1929: ”Den 17:e sistlidne april hade å Domkapitlet i Göteborg under H. H. biskop E.H. Rodhes ordförandeskap sammanträtt ett antal personer för överläggning om åtgärders vidtagande i och för grundandet i Göteborg av en fri teologisk fakultet. Denna överläggning hade resulterat i, att de närvarande beslöt överlämna denna angelägenhet till Kyrkliga Förbundets styrelse för den åtgärd styrelsen kunde finna lämplig.” Artikeln utmynnar inte i något löfte om en utbildning men det uppmanas till bön och givande då Kyrkliga förbundet inte är någon ”rik organisation”.

Teologiska sommarkurser i Lane Ryg

Ett år efter besöket i Köpenhamn, sommaren 1988, förverkligades tanken på en teologisk kortkurs på

sommaren i Kyrkliga förbundets regi. Den ägde rum 4–7 augusti på Örtagården i Lane Ryr utanför Uddevalla. Huvudtalare var professorn i kyrkohistoria vid Menighetsfakulteten i Oslo, Carl Fredrik Wislöff. Gunnar hade hört Wislöff tala när han året innan hade besökt DBI. Wislöff hade efter sin pensionering regelbundet undervisat på DBI, något som finns dokumenterat i en stor samling inspelningar (tillgängliga på DBI:s hemsida). Wislöff blev en återkommande gäst och medverkade fem av de sex tillfällen kursen genomfördes. När FFG väl fanns på plats och skulle starta hade teologkursen tjänat sitt syfte. Den sista kursen avslutades 11 aug 1993. Tre dagar senare slog FFG upp sina portar.

När Gunnar talar om teologkurserna skymtar några saker fram som särskilt viktiga: undervisning i centrala och praktiska ämnen.⁷ Wislöff talade första året över ämnen som "Användningen av lag och evangelium", "Rättfärdiggörelsen i teologi och förkunnelse", "Kyrkans tjänare: offerpräst eller ordets förkunnare". Men det var också viktigt att det inte bara blev föreläsning. Efter varje lektion gavs 15 minuter till frågor, diskussion och samtal. Det kan tyckas självklart, men det var inte det när Gunnar själv läste teologi. En annan central sak i programmet var gemensamma andakter och gudstjänster i Lane Rys kyrka. Det var också viktigt att kursen var öppen för intresserade lekmän. Präster och teologie studeranden, men också lekfolk, såväl kvinnor som män i alla åldrar kom att delta i kurserna. Man kan här ana början till det som FFG är idag.

Lärdomar från USA

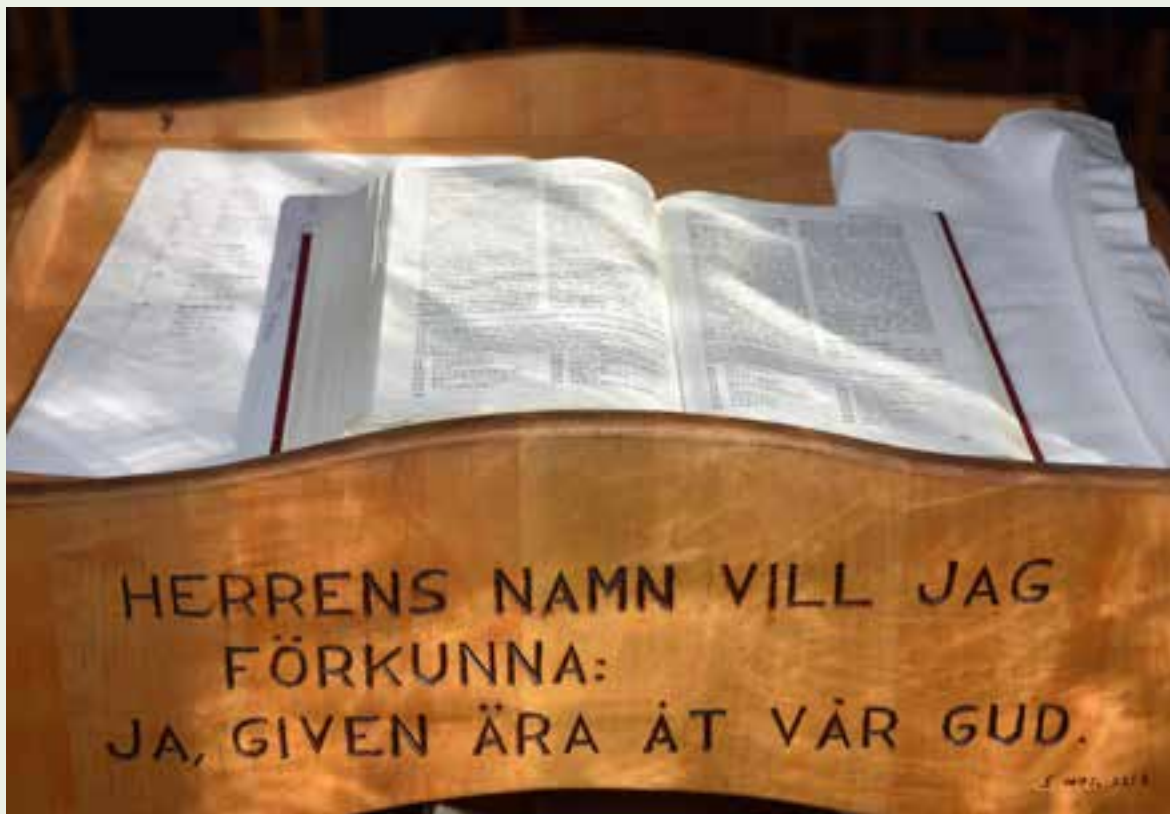
1989 när Gunnar fyllde 50 år fick han i födelsedagspresent en studieresa till Concordia Theological Seminary i Ft Wayne och deltog som student i undervisningen under en sommarmånad. Han fick inte bara tillfälle att samtala med studenter och lärare utan också med seminariets president Robert Preus. I rapporten till *Kyrka och Folks* läsare (36–37/1989) framträder fem erfarenheter som samtidigt antyder en vision för en fristående utbildning i Sverige: 1) Hebreiskan och grekiskans centrala ställning, 2) att både den liberala och traditionellt kristna positionen redovisas i olika frågeställningar samtidigt som det inte råder någon tvekan om var läraren står, 3) undervisningens praktiska karaktär där en akademisk undersökning kunde förväntas mynna ut i ett kort predikoutkast, 4) att teologins olika discipliner fick samverka, 5) samt närheten

mellan lärare och studenter. Det sistnämnda kom till uttryck genom att studenterna kunde avbryta föreläsaren och ställa frågor, men också genom att lärare och studenter utbytte tankar på raster och i matsalen eller när de blev hembjudna till lärarna. "Tänk om vi i Sverige hade något liknande som i Ft Wayne!", skriver Gunnar och uppmanar till bön om öppnade dörrar för en fristående utbildning i Sverige.

På rätt kurs

Bönesvaret dröjde inte så länge, men det skedde på ett sätt som var smärtsamt för de inblandade. Kyrkliga förbundet var huvudman för Prästgymnasiet och tillsatte gymnasiets styrelse. Två omständigheter gjorde att Kyrkliga förbundets styrelse förlorade förtroendet för gymnasiets styrelse. Några studenter på gymnasiet skickade en skrivelse till förbundets styrelse i vilken påpekades brister på gymnasiet vad gällde den kristna profilen. Den andra saken handlade om en misslyckad fastighetsaffär i samband med att man letade efter nya lokaler till skolan 1990–91. Detta ledde till en omfattande ekonomisk förlust.⁸ Kyrkliga förbundet beslöt med anledning av detta att avsätta den gamla styrelsen (26 okt 1991). En ny styrelse valdes i november samma år med Bengt Birgersson som ordförande. Kyrkliga förbundets styrelse gav den nya styrelsen ett tvåfaldigt uppdrag, nämligen att i nära samarbete med Kyrkliga förbundet, dels arbeta för ett gymnasium med en "klar kristen inriktning på evangelisk-luthersk grund", dels för en

”bibel- och bekännelsetrogen prästutbildning, ett teologiskt seminarium i enlighet med PG:s (Prästgymnasiets) ursprungliga intentioner”.⁹

Nästan två år av intensivt och krävande arbete vidtog där ordföranden Bengt Birgersson drog det stora lasset. Den gamla styrelsen hade förvärvat det gamla biskopshuset i Göteborg. Lokalerna behövde renoveras och anpassas till skolverksamhet, samtidigt som ett omfattande arbete för att rekonstruera gymnasiet kristna profil vidtog. Vidare behövde den ekonomiska krisen lösas och organisationen förändras. Ekonomen Ingvar Brattgård gjorde här en mycket viktig insats vid Bengts sida. Till sin hjälp hade Bengt också teol. stud. Torbjörn Johansson

(FFG:s nuvarande rektor) som tillsammans med ett särskilt teologiutskott fick ansvar för att utforma den nya teologiska institutionen. Härvid spelade de två ovan nämnda institutionerna i Danmark en viktig roll.¹⁰

Lagom till höstterminen 1993 var de nya lokalerna klara och vid en högtidsgudstjänst i domkyrkan 14 augusti fick Kyrkliga förbundets ordförande Gunnar Juelsson inviga det ombyggda biskopshuset. Béens och Juelssons visioner om en fristående teologisk utbildning höll nu på att förverkligas.

DANIEL JOHANSSON

1 Rune Imberg, ”Visionen om en församlingsfakultet, 1904–2003” i: Rune Imberg & Torbjörn Johansson (red.), *Nåd och Sanning. Församlingsfakulteten 10 år*, Församlingsförlaget 2003.

2 *Kyrka och Folk* nr 33–34/1977.

3 *Kyrka och Folk* nr 3/1980.

4 *Kyrka och Folk* nr 18/1987, s. 8.

5 Se Rune Imbergs artikel ”FFG – 3 decennier med tacksägelseämnen och utmaningar” i detta nummer av *Hälsning*.

6 *Kyrka och Folk* nr 43/1987, s. 9.

7 För innehållet i kurserna, se *Kyrka och Folk* nr 36/1988, 37/1989, 37/1990, 39–40/1991, 38/1992, 39/1993. Allt spelades in och finns såvitt vi vet i FFG:s stora kassettsamling som håller på att digitaliseras och göras tillgänglig i vår bibliotekskatalog.

8 Se *Kyrka och Folk* nr 18/1992 och 23–24/1992.

9 *Kyrka och Folk* nr 18/1992, s. 10.

10 *Kyrka och Folk* nr 19/1992, s. 6–7. Se även Bengt Birgersson, ”Så började det”, i: Imberg & Johansson, *Nåd och Sanning. Församlingsfakulteten 10 år*.

Nåd och Sanning

Reflektioner om teologisk utbildning utifrån ett bibliskt motto.

I Församlingsfakultetens logo möter orden ”nåd” och ”sanning”. De inramar Kristusmonogrammet som står framför en skriftrulle. På detta sätt beskrivs vad för slags teologisk institution som Församlingsfakulteten vill vara och vad som är dess uppgift: Att Kristus ska träda fram genom de heliga Skrifterna, att Guds *nåd* och *sanning* ska få forma undervisning, forskning och förkunnelse.

Ordparet ”nåd och sanning” möter på flera ställen i Bibeln, såsom t.ex. i 2 Mos 34:6, Ps 117:2, Joh 1:17. Vardera av dessa begrepp, ”nåd” respektive ”sanning”, är i Bibeln fyllda av mening och innehåll. Frågan här blir, hur de kan leda oss i reflektionen över utformandet av en teologisk utbildning. Att åtskilja och renodla de båda begreppen hjälper oss att se olika sidor av Guds uppenbarelse. Om vi förenklar saken kan ”nåd” i detta sammanhang sammanfatta hur Gud vill möta vårt hjärta, och ”sanning” hur han vill möta vårt intellekt. Guds nåd säger att hans väsen är präglat av godhet och barmhärtighet. Guds sanning åter säger oss att hans väsen är präglat av trofasthet, han är sann mot sig själv och det förbund han har stiftat. Vi kan – förenklat – säga, att nåden möter oss med förlåtelse för alla synder, och att sanningen möter oss med kunskap om vem Gud är och hur vi ska förstå världen och oss själva. Båda aspekterna möter när vi tar del av Guds uppenbarelse. Ibland har dessa båda sidor av Guds ord och handling beskrivits som att nåden handlar om människans existentiella sida, där tematiken skuld-förlåtelse, är central, och sanningen handlar om människans intellektuella sida, då hon orienterar sig i livet med hjälp av sitt

förnuft. För att förenkla ytterligare kan man då säga att nåden talar till hjärtat och sanningen till intellektet eller förståndet. Det ligger något i en schematisk uppdelning av detta slag och det kan hjälpa oss att se hur mycket som ligger i Bibelns tal om ”nåd och sanning”. Samtidigt behöver vi se hur de båda orden hör samman. Det sammanbindande *och* behöver få komma till sin rätt.

Inom dogmatiken har Guds ord beskrivits utifrån de två sidor som ovan nämnts. I traditionella evangelisk-lutherska framställningar har man inledningsvis haft avsnittet ”prolegomena”, som beskriver förutsättningarna för dogmatiken, och där beskrivit Bibeln som *norm* för hur vi kan tala sant om Gud och hans verk. Han har gett oss Bibeln och genom den kan vi skilja sanning från lögn. Den är, med Konkordieformelns ord, enda regel och rättesnöre varefter alla lärare och läror ska bedömas. Längre fram i den dogmatiska framställningen har man återvänt till att beskriva Bibeln ur ett annat perspektiv, nu med fokus på hur den är Guds redskap, hans instrument att verka omvändelse och tro i människans hjärta. Guds ord beskrivs här som ett ”nådemedel”, vilket betyder att Guds nåd, barmhärtighet och förlåtelse skänks *genom* Guds ord. Det är ett kraftfyllt ord som verkar tro i hjärtat.

Nåd och sanning: båda går till hjärtat

Så långt om uppdelningen av begreppen nåd och sanning och åtskiljandet av dem. Vi ska nu se hur nåd och sanning hör ihop. Det kan tyckas självklart att de ska hållas samman men en blick på teologihistorien visar att så inte alltid har varit fallet.

När det i Bibeln talas om nåd *och* sanning, så påminns vi alltså om att dessa båda aspekter hör ihop. När frågan gäller en teologisk utbildning så kan vi här tänka på att det inte bara är skuldfrågan som är en existentiell fråga, som griper djupt in i vår personlighet och berör våra livsvillkor, utan det kan även sanningsfrågan vara. Frågan om sanning i studierna handlar inte bara om realiakunskap, alltså om fakta som rör Bibelns värld och vår, utan ytterst sett om vad som är värt att lita på och bygga sitt liv på. När någon börjar studera teologi och ställs inför frågor som rör Bibelns sanning i olika frågor så kan dessa väcka djupt existentiella frågor. Ett par vittnesbörd från två inflytelserika teologer i Sverige kan exemplifiera detta. När Natan Söderblom kom för att studera teologi vid Uppsala universitet ställdes han inför den tidens exegetiska forskning, dominerad av bl.a. Julius Wellhausens (1844–1918) teorier. Enligt denne tyske exeget var de bibliska böckerna tillkomna på ett annat sätt än vad de själva hävdade. Han vände på ordningen och hävdade att profeterna var äldre än Moseböckerna och att Mose lag var en sentida konstruktion som i huvudsak tillkommit efter den babyloniska fångenskapen. Detta framfördes i vetenskapens namn och Söderblom har beskrivit vilken kris mötet med Wellhausens teorier ledde honom in i. När han senare läste om Luthers *Angst*, hans plåga och inre anfäktelser, menade han att detta var en träffande beskrivning av hans eget tillstånd, när ”teorin om kristendomens sanning skakades och föll i bitar”. På ett liknande beskriver Einar Billing i sitt herdebrev vilken chockartad upplevelse det blev för honom att möta Wellhausens teori. Det var som en jordbävning där ”allt tycktes störta samman under ens fötter”. Hur dessa båda teologer hanterade vad de mötte ska vi inte gå in på här men deras reaktion visar hur sanningsfrågan, om vi kan lita på att Bibeln talar sanning, är en existentiell fråga som inte bara berör vårt intellekt utan även personlighetens innersta. Nåd och sanning är på detta sätt inte åtskilda till olika sidor av människan utan de överlappar varandra.

Nåd och sanning: sanning är en förutsättning för nåden

Ytterligare ett sätt som nåd och sanning hör samman på i Bibeln, är att nåden har sin grund i vem Gud är och vad han har gjort i historien. Med andra ord är nåden inte möjlig utan den historiska sanning som ligger bakom den. Detta är viktigt

att betona när vi tänker på teologisk utbildning. Sedan liberalteologins genomslag under 1800-talet har det varit vanligt att teologer har velat hålla fast vid Guds nåd men samtidigt förnekat sanningen i hans ord. Liberalteologin runt sekelskiftet 1900 ville komma åt Jesu ”enkla lära”, samtidigt som man förnekade mycket av det som evangelierna berättar om honom. Utifrån andra utgångspunkter skedde något liknande i den teologi som var inspirerad av Rudolf Bultmann, där man vill hålla fast vid evangeliets budskap, dess *kerygma*, men samtidigt förneka annat i den bibliska uppenbarelsen.

Ur FFG:s perspektiv kan här nämnas ytterligare ett exempel på åtskiljandet av nåd och sanning. Vid FFG:s bildande i början av 1990-talet bedrevs en s.k. narrativ teologi vid Göteborgs universitet, och vi ska se lite närmare på den.

Med narrativ teologi menas en teologi som betonar berättelse-aspekten i Guds uppenbarelse (jfr latinets *narrare*, berätta). I en sådan betoning ligger något viktigt för det är ju så Gud i hög grad har uppenbarat sig. Från berättelsen om Adam och Eva i paradiset via alla Gamla testamentets berättelser till Nya testamentets berättelse om Jesus, så ger oss Bibeln berättelser som vi ska leva i och av. Men i vissa former av narrativ teologi så sker betonandet av berättelsen *på bekostnad av det historiska sanninganspråket* som ligger i (de flesta av) dessa berättelser. Att fråga efter historisk sanning ses då som irrelevant eller direkt fel. Poängen i berättelserna skulle vara att de hjälper människan till livstolkning och orientering, vilket de kan göra även om berättelserna inte är historiskt sanna, på ett liknande sätt som god skönlitteratur kan göra det. Men att på detta sätt försöka behålla ett budskap, t.ex. om Guds nåd och godhet, skilt från det historiska, vad Gud har gjort i historien, är att åtskilja vad Gud har fogat samman. Den stora ”test-texten” för att skilja god narrativ teologi från dålig, är 1 Kor 15. I detta uppståndelsens kapitel beskriver Paulus hur allt beror på om Kristus har uppstått eller inte. Om han inte har uppstått är tron meningslös och människan ännu kvar i sina synder. Paulus ställer saken på sin spets, och han fortsätter: ”Men nu har Kristus uppstått från de döda, som förstlingen bland de avsomnade!” (1 Kor 15:20). Nåden som korintierna tog emot i tro, syndernas förlåtelse som Paulus nämner, hade sin grund och förutsättning i den historiska sanningen att Jesus från Nasaret blev korsfäst och uppstod i enlighet med skrifterna.

Att nåd och sanning ska hållas samman gäller alltså inte bara sanningen om Guds väsen och karaktär som trofast. ”Sanning” gäller även de frälsningsgärningar som Gud har genomfört i historien och som Bibeln berättar om. Detta hör i sin tur samman med att Gud är skapare av himmel och jord och att det materiella och historiska därför är viktigt för Gud. I fornkyrkan hade de tidiga kristna en dödsfiende i den s.k. gnosticisken som förnekade att skapelsen kom från den högste Guden och att det materiella var något gott. De förkunnade andliga budskap som var skilda från den materiella och historiska verkligheten. I Bibeln är däremot de andliga sanningarna och budskapet om frälsning förbundet med Guds gärningar i tid och rum. Den händelse som har haft den största andliga betydelsen i universum, är när Jesus försonar hela världens synd och skuld, och denna andliga händelse är samtidigt en konkret historiska händelse. Så är alltså nåd och sanning oupplösligt förenade i Bibeln.

Nåd och sanning: i Jesus Kristus

”Sanning” är ett mångfacetterat begrepp i Bibeln, vilket vi ovan har sett något av. Vi kan i Bibeln se åtminstone tre olika dimensioner av ”sanning”. 1. Det avser djupast sett personen Jesus Kristus, som säger: ”Jag är Sanningen.” 2. Vidare kan ”sanning” användas för det nya liv som en kristen lever och det står då i motsättning till lögn och att leva i synd. Att ”vandra i sanningen” betyder att ta vara på Guds ord och leva i ljuset av det. 3. Förutom detta personliga och etiska sanningsbegrepp så har ”sanning” i Bibeln också den vardagliga betydelsen att något som sagts stämmer överens med verkligheten. I Mose lag är reglerna för vittnesmål viktiga och det krävs två eller tre vittnen för att någon ska kunna dömas. Hela förutsättningen är vikten av att det sagda ska överensstämma med fakta, hurdan verkligheten är. Viktigt att notera är att dessa tre aspekter av sanning inte ställs mot varandra eller spelas ut mot varandra i Bibeln utan alla är viktiga för Gud – och därför skulle de vara det även för oss. Vad denna förståelse av sanning betyder för bibelsynen har jag utvecklat i ett annat sammanhang,¹ men kort och enkelt kan saken uttryckas så, att Bibeln är sann i allt som den uttalar sig om.

Sanningen hos Jesus hör samman med nåden hos Jesus, och därmed är vi framme vid den djupaste orsaken till att hålla samman nåd och sanning: De förenas i Jesu Kristi person och verk. ”Han var full

av nåd och sanning” (1 Joh 1:14). Allt som Gamla testamentet har att säga om nåd respektive sanning blir uppfyllt och tar gestalt i Jesus Kristus. I Kolosserbrevets första kapitlet inskräper Paulus betydelsen av Kristi person och verk. I Sonen är allting skapat (1:16). I honom är vi friköpta och har fått förlåtelse för våra synder (1:14). I honom är alla vishetens och kunskapens skatter gömda (2:3). Målet för all apostelns verksamhet är att ställa fram var människa som fullkomlig i Kristus (1:28). Vi ska lägga märke till hur dessa väldiga och kosmiska perspektiv för Paulus konkretiseras i att han *predikar* Kristus. Predikan är s.a.s. laddad med de stora och teologiska sanningar som Paulus har nämnt. Genom Guds ord – som nådemedel – blir de nu lagda in i hjärtat där evangelium tas emot i tro. På samma sätt som Kristus i Paulus tjänst är både grund och syfte, så skulle han givetvis vara det i en utbildning av församlingens ledare.

Utifrån dessa bibliska perspektiv återvänder vi till frågan om den teologiska utbildningen idag. Hur har den sett ut i Sverige? Hur ser den ut idag? Hur skulle den kunna se ut?

Teologisk utbildning i Sverige och FFG:s tillkomst

Som ovan nämndes företrädde en viss form av den narrativa teologin vid Göteborgs universitet ungefär vid tiden för FFG:s tillkomst. Men detta var inte orsaken till planerna på en fri fakultet utan dessa hade rötterna mycket längre tillbaka i tiden, vilket andra artiklar i detta nummer belyser. Här ska den principiella frågan om teologisk utbildning vid statliga universitet kort återges. Fram till år 1953 var det ett krav att den som undervisade i teologi vid ett svenskt universitet skulle vara medlem i Svenska kyrkan. Även om detta krav inte tillmättes någon större praktisk betydelse så speglar denna rest ett större perspektiv, där det under tidigare epoker har varit en självklarhet att den som undervisar de blivande prästerna själv delar och bekänner samma tro. Men under 1900-talet genomgick den svenska universitetsutbildningen i teologi kraftiga omstöpningar.

På 1960-talet gjordes den teologiska utbildningen, med huvudmål att utbilda präster, om till en religionsvetenskaplig utbildning med en bredare målgrupp såsom lärare, journalister och andra som skulle skildra och arbeta med religion i samhället. En ny studieordning antogs 1973 och denna föregicks av en utredning som sammanfattar

dessa nya idéer för religionsvetenskapliga studier: ”Utredningen angående den religionsvetenskapliga utbildningens mål och organisation” (RUMO). Idealerna var en objektiv utbildning och genomgående i utredningen undviks ordet ”teologi”, istället används ”religionsvetenskap”.

Intill den dag som är idag, så är kravet på svenska universitet och högskolor att de ska vara ”konfessionsneutrala” och att utbildningen inte får innehålla religiösa inslag såsom t.ex. bön. Det betyder, att den största delen i en prästutbildning, de akademiska studierna, inte tillåter läraren att inleda en lektion med bön. Undervisningen och situationen ska vara religiöst neutral, där ateister, muslimer och kristna läser samma kurser. Sådana kurser och miljöer har sitt värde för en blivande präst att ta del av men nu är de alltså huvudbeståndsdel i den svenska prästutbildningen. Det finns mycket att säga härom,² men i detta sammanhang räcker det att konstatera hur problematiken såg ut när planerna på en ny och från staten fri teologisk institution började konkretiseras på 1990-talet.

Nåd och sanning – dess grund och mål

Vi ska avslutningsvis återvända till Bibeln och se vad ”nåd och sanning” ytterligare kan säga om teologisk utbildning. En av de många psaltarpsalmer som talar om nåd och sanning är 138: ”Jag vill tillbe inför ditt heliga tempel och prisa ditt namn för din nåd och sanning, för du har gjort ditt ord och ditt namn större än allt” (v. 2).

1 TJ, *Som ett träd planterat vid vattenbäckar. Om bibelsyn och bibelglädje* (under utgivning i FFG:s småskriftserie).

Först anges här *grund och orsak* till Davids lovprisning: ”... för du har gjort ditt ord och ditt namn stort.” I detta ligger en hemlighet såväl i den enskildes lärjungaskap som i en teologisk institutions liv: det är Gud som gör verket. Det är han som är subjekt. Det kan låta märkligt att han ”gör sitt ord och sitt namn stort” – är de inte redan detta? Men här möter samma mönster som senare i Fader vår. När Jesus lär oss be ”helgat varde ditt namn”, så kan man undra om det inte redan är det. Men Luther utlägger bönen i Lilla katekesen så, att Guds namn är i sig själv heligt men vi ber att det ska hållas heligt även hos oss. I linje med detta sägs här att Guds ord och Guds namn i sig själva är stora men Gud låter det bli stort *för oss*. Vi får se mer av vad det betyder att Kristus är Ordet, att Guds gärningar och ord är sanna och underbara, att Bibeln är den uppenbarelse som bringar detta in i vårt hjärta då tron kommer av predikan. Att allt detta blir stort och viktigt för en människa, en teologistudent, är ett Guds verk genom Anden.

Vidare i psalmen anges *målet och syftet* med ”nåd och sanning”. Vart leder Davids tankar på Guds nåd och sanning? Till lovprisning: ”Jag vill prisa ditt namn för din nåds och din sannings skull.” Studierna och erfarenheten av ny nåd och en fördjupad insikt i sanningen ska mynna ut i detta: lovprisningen av Guds namn.

”Nåd och sanning” – outslitligt, outtömligt, ousägligt rikt.

Ett motto som vi ber ska få prägla Församlingsfakulteten.

TORBJÖRN JOHANSSON

2 För mera om frågan: TJ, ”Perspektiv på prästutbildning. Transcendens, immanens och bön”, i ... (under utgivning).

Gunnels Massage

Djupgående svensk klassisk massage.
Nu även med Medicinsk laser.

www.GunnelsMassage.se

30-åringen som klev in i framtiden

Det är viktigt att vara i kontakt med sin egen historia. Där finns ofta lärdomarna som behövs för att tänka och handla vist i nuet. Ännu viktigare är att lägga märke till Guds handlande i det förgångna, för att påminnas om att Gud är god och vis, även när vägen syns besvärlig, smärtsam, och kantad av missgärning. Gudsfruktan är vishetens begynnelse. Den som önskar vara vis *idag*, inför *imorgon*, gör väl i att se Guds styrelse *igår*. Församlingsfakultetens 30-årsjubileum är ett tillfälle att söka och finna ”prov på Guds godhet jag rönt” (Sv. ps. 260:1) under de gångna åren, vilket detta nummer av *Hälsning* ger exempel på. Avsikten med denna artikel är emellertid att hämta ledning av Guds handlande för *imorgon*. Arvet från 30 års verksamhet förpliktar och manar till ödmjuk förvaltning för kommande 30 år (eller så lång tid Herren ger). Vad kan vi ta med oss från igår för vårt arbete inför imorgon? Här följer en personlig reflektion, som jag vill formulera i fyra punkter: Församlingsfakulteten står 1) på fast grund, 2) i flexibel tjänst, 3) för Kristi kyrka, 4) inför en ovis (men segerviss!) morgondag.

På fast grund

Under de två år jag vistades i USA märkte jag att många skolor på luthersk grund medvetet avstod från statligt stöd för att inte hamna i en beroendeställning. Det man framför allt ville värna var den *teologiska* självständigheten, att inte behöva ge efter för ideologiska påtryckningar för att behålla ”nödvändigt” ekonomiskt stöd. Om detta, och kontrasten till svenska förhållanden, skulle jag kunna skriva mycket, men jag slås av att Gud faktiskt vakat över FFG:s teologiska frihet under tre decennier av dramatiska teologiska förflyttningar i det svenska kyrkolandskapet. En del av FFG:s historieskrivning skulle kunna handla om utebliven ackreditering från svenska högskoleverket, uteblivet statligt stöd, uteblivet studiemedel, uteblivna studenter. Men den kan också handla om hur Gud förser och hur han i det fördolda handlar för att bevara sitt Ord ibland oss rent och oförfalskat.

En del av FFG:s historieskrivning skulle också kunna handla om ”kvinnoprästmotstånd” (en stämpel som ofta satts på FFG i avskräckande syfte), men den kan också handla om hur Gud själv vakar

över sin skapelseordning när de senaste 30 åren uppdragats som ett våldsamt uppror mot Skaparen. Frågan om manligt och kvinnligt är insatt i ett större sammanhang, och i en större strid. Det handlar inte bara om församlingsordning, utan om vad en människa i grunden är skapad till, i Skriftens ljus.

En del av FFG:s historieskrivning skulle också kunna handla om det ”ovetenskapliga” i att utgå från Skriftens ofelbarhet och bundenheten vid den lutherska bekännelsen. Men den kan också handla om hur Gud värnat teologisk fördjupning och förmedling med tilltro till Guds ords *klarhet* och *verkan*. Dessutom finns i luthersk *korsteologi* en teologisk resurs som inte förlamas av allt som idag möter i kyrka och omvärld (kontra all härlighetsteologi), utan snarare visar en väg framåt, buren av både frälsningsvisshet och frimodighet. Gud har inte gett oss missmodets ande (2 Tim 1:7). Detta är kyrkans villkor *under korset*. Ända till nu har Herren hjälpt oss, som profeten Samuel en gång sa (1 Sam 7:12). Den fasta grund som Skriften och den evangelisk-lutherska bekännelsen utgör bär FFG in i framtiden.

I flexibel tjänst

Trettio år utan egen ackreditering har inte bara inneburit begränsningar för FFG utan också bidragit till lösningsorientering och kreativitet. Alla lösningsförslag har inte fallit väl ut, men nyttiga erfarenheter har gjorts som bidragit till det som FFG idag är och gör. Ett exempel är den resursbank som idag kallas ”Församlingsfakulteten för alla”, vilken bidrar till förkovran för ett teologiskt intresserat lekfolk. ”Lekmän tar ansvar” var en paroll för många år sedan, men den har knappast blivit mindre relevant. 30 års erfarenhet visar också att tydlighet i (den lutherska) bekännelsen inte inneburit ekumenisk isolering för FFG. Tydlighet kan öppna upp. En tilltagande skara från traditionell frikyrklighet har på senare år sökt sig till FFG:s olika arrangemang/program

och känt en hemhörighet på Bibelns grund, till förnyat engagemang och teologisk medvetenhet i sina respektive sammanhang.

Svårigheten med att navigera i den svenska högskolekontexten har lett FFG till tätare internationella förbindelser, vilket Rune Imberg tar upp i sin artikel, och ett bredare engagemang för teologisk utbildning på luthersk grund i ett nord- och östeuropeiskt perspektiv. När jag frågar hur *Gud* handlat i förgångnen tid tycker jag mig se hur Gud skapat en plattform som överbryggar historiska, kyrkogeografiska och språkliga barriärer för att värna vad som måste anses vara en överlevnadsfråga för Kristi kyrka. När Kyrkan så hårt ansätts av sekularismens många uttryck behöver morgondagens präster och andliga ledare *teologisk förankring* och *integritet*, och ett sammanhang som hålls uppe inte i första hand av ett visst samfunds stabilitet eller ledarfigurer utan av en solid *bekännelsegrund*. Med lyhördhet för hur *Herden* tar hand om sina fårahjortar i vår del av världen leds FFG in i framtiden till att på den fasta grunden flexibelt tjäna var och en som kommer i vår väg, både lekmän och (blivande) präster, både innanför och utanför Sveriges gränser. ”Men före går Herren ...!” (Sv. ps. 59:2)

För Kristi kyrka

Det sistnämnda perspektivet sätter fokus på frågan vilken typ av präster och ledare som Kyrkan behöver, och hur sådana kan *formas*. Under mina år i USA såg jag i bekännelsetrogna sammanhang en stor medvetenhet kring *pastoral formation*. Bön och gudstjänst hade sin naturliga (dagliga) plats i det teologiska studiet, liksom livet i en ”fältförsamling”. Jag såg kyrka och akademi i harmonisk samverkan, teoretiska studier praktiskt och pastoralt orienterade, och de klassiska teologiska disciplinerna (exegetik, systematik, kyrkohistoria, praktisk teologi) i samverkan för det övergripande målet att fostra studenter för *Kyrkans tjänst*. Församlingsfakulteten som en *fri* fakultet är faktiskt fri att utforma utbildning som ännu mer än tidigare *formar* för tjänst i Kristi kyrka. Mer finns att göra på FFG, men samarbetet med Lutherstiftelsen om pastoral utbildning sätter frågan om vad som formar präster högt på agendan. Det är det möjliga konst!

Bo Giertz talade på sin tid om *prästväckelse* som nyckeln till Kyrkans förnyelse. Väckelse är dock inte vårt verk, utan *Guds ords* verk. Giertz kunde tala om att ställa sig *under* Guds ord, inte över det (som i mycken modern teologi), men heller inte *bredvid*

Ordet i en position där ”jag” ställer frågorna som Bibeln sedan ska besvara. Att stå *under* Ordet är att låta Skriften ställa frågorna. Guds första fråga ställdes till en människa som gömt sig för Guds ansiktets ljus: *Adam, var är du?*

Ingen teologisk institution har väckelsen i sin hand, men en luthersk institution kan åtminstone lära av sina fäder om vad som på djupet formar en teolog. Martin Luther skriver i företalet till Psaltaren 119 om vikten av *oratio* (bön), *meditatio* (Ordets bruk), och *tentatio* (prövning). Bön kommer först, för varje teologistudent måste komma ihåg vem som är *Läraren*. Det är den helige Ande som måste fostra och lära. Därefter kommer med nödvändighet Ordets bruk, för det är i Skriften som den helige Ande är verksam till fostran och lärdom. Här ställer sig studenten *under* Guds ord, som Giertz talade om, med flit och lydnad. När det sker kommer anfäktelser och prövningar (*tentatio*) nästintill av sig självt, vilka används av Gud till att föra studenten in i ett mera inträngande rop till Gud (*oratio*) och i ett allt ivrigare sökande efter ledning i Guds ord (*meditatio*). Med tiden fostras en teolog fram efter Guds (inte eget) sinne, ett verk av Guds Ande. Det kanske inte sker under studietiden, utan – som hos pastor Savonius i Giertz själavårdsroman *Stengrunden* – efter år av församlingstjänst, men det hör till den teologiska institutionens uppgift att ge utrymme för den helige Andes redskap när Han fostrar och formar en människa för tjänst i Kristi kyrka. FFG som institution är inget självändamål utan blott en tjänare. På den fasta grunden leds FFG in i framtiden som ett anpassningsbart redskap i Andens hand, när Anden uppehåller och utvidgar Kristi kyrka.

Inför en oviss (men segerviss!) morgondag

Återigen, FFG:s historieskrivning skulle kunna beskrivas som tre decennier av motvind, men om man tar motvinden ur *Guds* hand kan den bli till välsignelse och ledning för framtiden. Det som är lätt vunnet är ofta lätt svunnet. Kanske är det pessimistiskt att påstå att morgondagen ser ännu mörkare ut för kyrka och omvärld, men många har känt av en *eskalering* de senaste fem åren (pandemin, kriget, ekonomin, gängkriminaliteten för att göra en lång lista kort), ett tilltagande oväder där var och en som idag menar sig stå må se till att han inte faller (1 Kor 10:12). Det som inte förbittrar *förbättrar*, men inte utan Guds ord och Ande, inte utan den fasta grunden. Här har FFG sin kallelse för morgondagen,

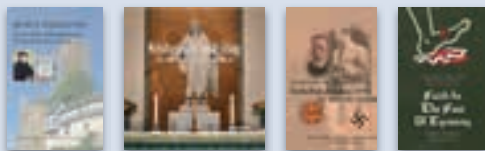
inte minst med den lutherska korsteologin som beprövad resurs. Vad är det Gud sagt och gjort *igår* som gör att vi frimodigt kan ta till oss Jesu ord och räta på oss "när vi ser allt detta hända" (Luk 21:31), förvissade både om att "förlösningen är nära" och att våra synder är förlättna, det som ger visshet om att Gud är *med oss* och *för oss*, inte *emot oss* när mörkret tättnar? Återkommande hänvisar vår bekännelsegrund till Rom 4, om att Gud förklarar den ogudaktige rättfärdig av *tro*, den tro som håller sig till Guds ord och löfte (t.ex. artikel 4 i Augustana och Apologin). Den tron karaktäriseras av en förtröstan

som kastar morgondagens bekymmer och ovisshet på Herren som har omsorg oss (1 Petr 5:7), och som börjar med att tacka och lova Gud för *segern*, mitt under striden (som Lina Sandell diktat):

*Så kastar vi alla bekymmer på dig,
du lovat för allting att sörja.
Gå med oss på livets och sanningens stig,
att mitt under striden vi börjar
dig tacka och lova för segern.* (Sv. ps. 100:4)

JAKOB APPELL

Nya produkter från Församlingsfakulteten

Nyutgåvan av Bengt Hägglunds "Arvet från reformationen" med inledning av Torbjörn Johansson (220 kr) samt småskriften "Kristus igår och idag" av Jakob Appell (50 kr) har båda utgivits av Pro Veritate (nya namnet på FFG:s bokförlag) under 2023. För mer information och köp, se: www.ffg.se/books

"Bethelbekännelsen 1933" med inledning & kommentar av Torbjörn Johansson, som utgavs på FFG:s förlag 2021, har översatts till engelska! Boken är högaktuell och fick mycket publicitet vid utgivningen. Den engelska översättningen finns att köpa på Amazon, den svenska utgåvan finns på FFG.

Med köp av FFG:s profilprodukter, bl.a. mugg och anteckningsblock (150 kr/st), stöder du FFG:s verksamhet.

100-ÅRSJUBILEUM

– KYRKLIGA FÖRBUNDET FÖR EVANGELISK LUTHERSK TRO

MED FÄDERNAS TRO MOT FRAMTIDENS SEGER GUDS ORD BÄR INTE BOJOR

Fredag 6 oktober kl 17.00

Församlingsfakulteten, Ekmansgatan 3, Göteborg

"... men i Gosen var det ljus" - Jan Bygstad, ordförande FBB
Respons - Daniel Johansson, studierektor

Servering

Församlingsfakulteten idag och imorgon - Torbjörn Johansson, rektor

Lördag 7 oktober kl 11.00

Högtidsgudstjänst i Vasakyrkan - biskop Hans Martin Jönsson, Ingemar Svenungsson, kyrkoherde em m fl

Förflyttning till LM Engströms gymnasium

Servering

14.00 Det andliga klimatet i folk och kyrka

Panelamtal: Ivar Arpi, skribent, Susanna Birgersson, skribent, Kjell O Lejon, professor, biskop Roland Gustafsson, Päivi Räsänen, riksdagsledamot

Moderator: Jacob Sidenvall, ledarskribent

Tårter

Högtidstal - Gunnar Andersson, ordf

Vesper - biskop Bengt Ådahl

Beräknat slut kl 18.00

Välkommen!

Anmälan behövs till fredagen på Församlingsfakulteten och lördagen på LM Engströms gymnasium. Anmäl senast 22/9 till e-post info@kyrkligaforbundet.se eller telefon 0708-451125

Festlig uppstart 18 september

Första tillfället på höstens kvällsbibelskola den 18 september uppmärksammar att FFG fyllde 30 år den 14 augusti. Före rektorn, Rune Imberg, medverkar med återblickar på FFG:s 30 åriga historia och den nuvarande rektorn, Torbjörn Johansson, talar om en kristen utgångspunkt för teologiska och akademiska studier.

Tid: måndagen den 18 september kl. 17.00–20.00, med festlig förtäring mellan föredragen. Ingen avgift, ingen anmälan, alla välkomna!

Ny termin på kvällsbibelskolan

Ta del av höstens undervisning om den helige Ande och genomgångarna av 1 Petrusbrevet. Temat om Anden knyter an till bibelkonferensernas tematik kring Treenigheten och specifikt den helige Ande under innevarande läsår (se bibelkonferensens program nedan). Gamla och nya deltagare välkomna!

Period: 18 sept. till 4 dec., med uppehåll enstaka veckor. Utförligt schema på hemsidan.

Tid: Måndagar kl. 18:00–20:00 (OBS! 18 sept. kl. 17.00–20.00)

Kostnad: 250 kr, vilket inkluderar kaffe och smörgås

Anmälan: Senast 14 sept. (info@ffg.se, 031-778 35 40) eller vid första kurstillfället

Medverkan: Jakob Appell (JA), Torbjörn Johansson (TJ), Timo Laato (TL)

Tema: Genomgång av 1 Petrusbrevet; Den helige Ande

Bibelhelg 13–14 oktober

Tema: Psaltaren

FFG inbjuder åter vänner och understödjare till fördjupning och samling runt Guds ord i form av "Bibelhelg på FFG". Denna gång handlar det om Psaltaren.

Tid: Fredag 13 oktober, kl. 18–21 och

lördag 14 oktober kl. 9–14

Lärare: Torbjörn Johansson och Jonatan Ådahl

Kostnaden är 200 kr och inkluderar kaffe och enklare förtäring.

Anmälan till expeditionen (info@ffg.se eller 031-778 3540) senast fredag 6 oktober.

Pastoralteologisk inspirationsdag fredagen den 10 november

Församlingsfakulteten inbjuder till pastoralteologisk inspirationsdag fredagen den 10 november kl. 10.00–16.00. Utöver medverkan av Göran Landgren, Timo Laato, Patrik Toräng och Jakob Appell (inkl. ett panelsamtal) så ger inspirationsdagen en möjlighet att "pröva på" pastoralteologiska fördjupningsspåret som erbjuds på nytt på FFG våren 2024. Ingen avgift men anmälan senast 6/11 (kaffe och lunch ingår). Passa också på att kombinera inspirationsdagen med FFG:s stora 30-årsfirande dagen efter! För mer information: www.ffg.se

Program

- 10.00 Inledning & bön
Jakob Appell: *Vad formar för pastoral tjänst? Lärdomar från Luther, Giertz och andra*
- 11.00 Kaffe
- 11.15 Timo Laato: *Vad ska vi predika? Något nytt under solen?*
- 12.05 Middagsbön följt av lunch
- 13.30 Göran Landgren: *En missionerande församling i en sekulariserad omvärld – hur då?*
- 14.15 Kaffe
- 14.45 Patrik Toräng: *Själavård – går det att lära av historien?*
- 15.30 Panelsamtal
- 16.00 Slut

Bibelkonferens 23–24 februari 2024 Tema: *Den helige Ande*

Församlingsfakultetens bibelkonferens har behandlat Fadern (2022), Sonen (2023), och behandlar följdenligt Anden 2024. Olika bibelteologiska perspektiv på Andens person och verksamhet ges, till förnyad reflektion och tacksamhet över Andens gåva till kyrkan också i vår tid.

Ur programmet:

Paul R. Raabe: *Prophetic Promises of the Eschatological Holy Spirit*

Gottfried Martens: *The activity of God's Spirit through dreams and visions among Muslims*

Charles Gieschen: *The Spirit in the Book of Revelation*

Torbjörn Johansson: *Den helige Ande eller Den heliga Anden?*

Mats Eskhult: *Guds Andes verksamhet i GT*

Daniel Johansson: *"För Anden var ännu inte" (Joh 7:39) – Pneumatologin i Johannesevangeliet.*

Timo Laato: *Motstridiga skildringar av Andens verksamhet i Apg 2, 8 och 10.*

Gunnar Andersson: *Bibeltimma: "Livets Andes lag" (Rom 8:2)*

PAUL R. RAABE har varit professor i gammaltestamentlig exegetik vid Concordia Seminary i St Louis, USA. Han är inom bibelvetenskapen känd för sin bibelkommentar över Obadja i den välrenommerade *Anchor Bible Commentaries*, men också för sina omfattande studier och publikationer över Psaltaren. Han har besökt Församlingsfakulteten ett par gånger och bl.a. hållit uppskattade föreläsningar över Jesajas bok. Han är en omtyckt föreläsare runt om i världen.

CHARLES GIESCHEN är professor i nytestamentlig exegetik vid Concordia Theological Seminary i Fort Wayne, USA. Han är känd för sin forskning kring "high Christology" och hermeneutiska frågor. Han disputerade på avhandlingen *Angelmorphic Christology* (Brill Academic Press, 1998). Gieschen har besökt Församlingsfakulteten flera gånger och undervisar regelbundet på STM-programmet.

GOTTFRIED MARTENS är präst i Selbstständige Evangelische Lutherische Kirche. Han leder en stor församling i Berlin-Steglitz som blivit känd för att många iranska och afganska muslimer har konverterat till kristen tro och blivit döpta i hans församling. Han disputerade för Prof. R. Slenczka i Erlangen. Han har också skrivit mycket om kateketisk undervisning, inte minst bland muslimska emigranter.

Jesaja-kurs med Paul R. Raabe 21–22 februari

Ta chansen till högklassig undervisning om Jesaja bok! Onsdag-torsdag 21–22 februari ger Dr. Raabe en minikurs över Jesaja bok, med särskilt fokus på kap. 28–33. Program för dubbeldagarna och mer information finns på hemsidan. Anmälan till expeditionen.

Examenshögtid för studenter på STM-programmet 25 februari

För mer information, se hemsidan.

Begränsad eftersändning

Vid definitiv eftersändning återsänds
tidningen med uppgift om nya adressen

Fira 30-åringen: Fakultetens dag lördagen den 11 november

Församlingsfakulteten firar 30 år i höst, vilket vi uppmärksammar på fakultetens dag 2023. Fakultetens lärare ger perspektiv på FFG:s profil och verksamhet, det blir både bokrelease och bokloppis, festlig tårta och samvaro mellan FFG:s personal, studenter, understödjare och andra intresserade. Helt enkelt ett väldigt bra tillfälle att besöka församlingarnas fakultet! Ingen anmälan, ingen avgift, men möjlighet att bidra till jubileumskollekten. Välkommen!

Program

13.00 Inledning & bön

Torbjörn Johansson: *Bibelsyn och bibelglädje: om FFG:s start och Bibeln*

14.00 Jonatan Ådahl: *Nåd och sanning i Gamla testamentet*

14.30 Kåffé & tårta. Bokrelease. Kollekt till FFG, bokloppis m.m.

15.15 Timo Laato: *"Bokstaven dödar men Anden gör levande"*

16.20 Daniel Johansson: *Vägar vi gått och vägen fram. FFG inför framtiden.*

17.15 Gudstjänst med predikan av Jakob Appell: *"Intill denna dag har Herren hjälpt oss"*